

BORÇ ÖDEMEDEN ACİZ BELGESİNİN MADDİ HUKUK ALANINDAKİ HÜKÜM VE SONUÇLARINDAN ACİZ BELGESİNE BAĞLANMIŞ ALACAĞIN ZAMANAŞIMINA UĞRAMAMASI

Seyithan Deliduman*

I- Genel Olarak

Aciz belgesinin maddi hukuk alanında doğurduğu en önemli sonuçlardan birisi, aciz belgesine bağlanan alacağın zamanaşımına uğramamasını sağlamasıdır. Yani, aciz belgesi tarihinden itibaren alacak; otuz, kırk sene sonra bile istenebilecektir. Söylediğimiz bu durumu örneklendirecek olursak:

Aciz belgesinin 1.1.1950 tarihinde düzenlendiğini varsayalım, Bu borç normalde (genel hükümler dairesinde) on sene sonra (2.1.1990 yılında) zamanaşımına uğrar (BK.125). Ancak, İİK. m.143, f.6. c.1'e göre bu borç borçluya karşı zamanaşımına tabi değildir. Örneğin, alacaklı bu alacağını borçludan 2000 yılında bile isteyebilir ve borçlu zamanaşımı def'inde bulunamayacaktır¹

İİK. m. 143, f.6 hükmü ile düzenlenen durum herşeyden önce alacaklının yararınadır. Çünkü borçlusu hayatta olduğu sürece onu, alacağını almak için takip edebilecektir.

II- Hükmün Anlamı ve Kapsamı

Esas itibariyle bütün borçlar zamanaşımına uğrar. Borcun muaccel olduğu tarihten itibaren zamanaşımı işlemeye başlar. Zamanaşımı kurumunun dayandığı başlıca düşünceleri şöyle sıralayabiliriz:

* A.Ü. Erzincan Hukuk Fakültesi.

1 "Alacaklı, İİK'nun 105 inci maddesinde yazılı muvakkat aciz haline değil, muaddel 143 üncü maddeye müsteniden icra memurluğundan verilmiş aciz belgesine dayanmış bulunmaktadır. Böyle bir aciz belgesi zamanaşımının işlemesine mânidir...itirazın kaldırılması talebinin zamanaşımı sebebiyle reddedilmesi yanlıştır" İİD., 3.11. 1960 gün ve 7247 E, 7366 K (İKİD., 1961, S. 4, 284-28s.

- Ticari muamelelerin, hayatın ve işlerin süratle tasfiyesini istemesi,

- Alacaklının uzun süreden beri aramadığı bir borcun yerine getirilmiş olması ihtimalinin yüksek olması,

- Borcun doğduğu andan beri delilerin kaybolması ihtimalinin olması dolayısıyla mahkemeleri bu tür delilsiz işlerle meşgul etmeme düşüncesi¹

Sıraladığımız bu düşüncelerden dolayı zamanaşımı kurumu kabul edilmiştir.

Borçlar kanununun zamanaşımına yönelik hükümlerine göre alacak zamanaşımına uğrasaydı yani, kanun aciz belgesine böyle bir sonuç tanınmamış olsaydı, aciz belgesi hamili bulunan alacaklı sık sık borçlusu aleyhine icra takibinde bulunmak suretiyle zamanaşımını engel olmak zorunda kalacaktı, bu da alacaklıya büyük bir külfet yüklemiş olacaktı.

Aslında bu hüküm sadece alacaklıyı değil, bunun yanında borçluyu da korumaktadır. Çünkü, Alacaklının alacağının zamanaşımına uğramasını önlemek için sık sık borçlusu aleyhinde takipte bulunması alacaklıya yüklediği külfet kadar borçluya da sıkıntı verecekti. Zira, hiç kimse aleyhine cebri icra takibinin yapılmasını istemez, hele böyle bir takibe sık sık maruz kalmak hiç de istenen bir şey değildir.

Bu sebeplerle kanun koyucu aciz belgesine bağlanan alacağın zamanaşımına uğramayacağını kabul etmek suretiyle alacaklıya bir emniyet sağlamış ve onun, borçlusunun haczi kabil malı bulununcaya kadar rahatça bekleyebilmesine imkan vermiştir³. Yalnız şunu ifade etmek gerekir ki, zamanaşımı ne kesilmiş ve ne de tatil etmiştir. Sadece durmuştur⁴.

¹ Tutumlu, Mehmet A., Türk Borçlar Hukukunda Zamanaşımı ve Uygulaması, İstanbul 1991, s. 7.

³ Reihel, A., Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs, Zürich 1901, Art. 149 N.4; Gürdoğan, Burhan, İcra-İflas Takiplerinde Borçlunun Tamamen veya Kısmen Acizini Tesbit Eden Vesikalar (Batider 1963, C. II, S. 1), s.25. Kanunumuzun ilk uygulanma dönemlerinde bu husus (aciz belgesine bağlanan alacağın zamanaşımına uğramayacağı hususu) birçok alacaklı tarafından bilinmediği için, 1929-1930 krizinde, durumları bozulan borçluları hakkında aciz belgesi almayı ihmal ettiklerinden, sonradan borçluları durumlarını düzelterip servete kavuşunca, borçlularına karşı birşey yapamamışlar, onların zamanaşımı def'ileri ile karşılaşmışlardır (Postacıoğlu; İ. E., İcra Hukuku Esasları, İstanbul 1982, s.541).

⁴ Üstündağ, SaİM, İcra Hukukunun Esasları, İstanbul 1995, s. 384.

Zamanaşımına tabi olmama keyfiyeti, gerçekte, borç ödemededen aciz belgesinden bağımsız, onun düzenlenmesine tabi olmayan bir sonuçtur. Bu sonuç, mahcuz mal bakımından (satışın yapılması veya yapılamaması nedeniyle) veya haczi kabil mal bulunmadığı için takibe devam etme imkanının kalmadığı andan itibaren etkisini göstermeye başlar⁵.

Zamanaşımı borcu mutlak surette ortadan kaldırmaz, yalnız borçluya dava hakkını çürütecek bir def'i imkanı verir. Bu suretle borç tabii borç halini alır⁶. Borç olmayan şeyin iadesine yönelik dava (BK. m.62) zamanaşımına uğramayan borç için uygulanmaz⁷. Böyle bir borcu zamanaşımının tamam olduğunu bilmeden ödeyen borçlu bu borcu ödemekle yükümlüdür. Nihayet takas mümkün olduğu bir zamanda zamanaşımına uğramamış bir borç sonradan zamanaşımına uğramış olsa bile takas mümkündür⁸.

Aslında aciz belgesine bağlı borcun, borçlunun sağlığı müddetince zamanaşımına uğramaması sağladığı yararların yanında birtakım sakıncalar da doğurmuyor değil. Bire kere alacağın borçlunun yaşamı müddetince zamanaşımına uğramaması herşeyden önce hukuk güvenliği ve ticari muamele emniyeti açısından sakıncalıdır. Çünkü hakkın kötüye kullanılmasına son derece müsaittir. Bu kötüye kullanma hem alacaklı hem de borçlu için sözkonusu olabilir; borçlu için, çok uzun bir süre üzerine malvarlığı bulundurmama sonucu alacağın miktar bakımından çok komik bir duruma düşmesine sebep olma, alacaklı için ise, uzun bir zaman aradan geçen bir borç için borçluyu birtakım ispat zorluklarına sokmak şeklinde kötüye kullanma ortaya çıkar. Zira daha öncede belirttiğimiz gibi aradan uzun bir zaman geçen borcun ödenmiş olması ihtimali vardır, ama borçlu bunu ispatlamakta büyük zorluklarla karşılaşabilecektir.

Söylediğimiz bu sebeplerle zamanaşımının azami bir süre ile sınırlandırılması gerekir. Bu sürenin 10 yıl olan genel zamanaşımı

5 Öztekin, Selçuk, İcra İflas Hukukunda Borç Ödemededen Aciz Belgesi, İstanbul 1994, s. 78.

6 Affolter, Beat, Der Verlustschein in der Betreibung auf Pfaendung, Zürich 1978, s. 100; aksi fikirde Leemann, H, Der Verlustschein, Bern 1907, s. 54 vd.

7 Borç olmayan şeyin ifası sebepsiz zenginleşme kuralları çerçevesinde geri istenebilir (BK. m.62). Bu hükme göre, borç olmayan şeyi rızasıyla ifâ eden kişi, ancak yanılarak bu ifade bulunduğunu ispat ederse, iade talebi ileri süre.ilecektir. Hatanın ispatı koşuluna bağlı başka bir sebepsiz zenginleşme çeşidi yoktur (Öz, M.Turgut, Sebepsiz Zenginleşme, Ystanbul 1990, s. 83.

8 Arık, Fikret, Borç Ödemededen Aciz Vesikası, Adliye Ceridesi 1943/11, s. 949

süresi ile sınırlandırılması gerektiği inancındayım. Zaten borçlusunun bir mal iktisap ettiğini gören alacaklı derhal harekete geçip borçlusu aleyhine takip yapacaktır, alacaklının çabuk hareket etmesi kendi yararınadır. Çünkü, alacağına faiz işlememektedir, dolayısıyla on yıldan sonra alacak varolsa da pek bir değeri olmayacaktır⁹.

III- Hükümün Uygulama Alanı

İİK. m. 143'e göre aciz belgesindeki alacağın zamanaşımına uğramaması sadece borçluya karşıdır. Dolayısıyla; kefiller, müşterek borçlular ve borcu tekeffül edenler bu hükümün kapsamı dışındadırlar. Aciz belgesindeki alacak; kefillere, müşterek borçlulara ve borcu tekeffül edenlere karşı zamanaşımına tabidir¹⁰. Çünkü, asıl borçlu hakkında aciz belgesi alınmış olması bunlar aleyhine takip yapılmasını engellemez. Keza, bunlar hakkında faizin işlediği de nazara alınırsa haklarında zamanaşımı işlemesi gereğinin mantığı daha iyi anlaşılır¹¹.

Alacağın zamanaşımına tabi olmaması kuralı sadece aciz belgesindeki alacak içindir. Örneğin faiz alacağı için zamanaşımına uğramazlık sözkonusu değildir. Edimin periyodik olarak yerine getirildiği durumlarda alacağın zamanaşımına uğramazlığı borçlunun sağlığında verilen bir aciz belgesindeki alacak için geçerlidir, sonraki bir talep normal olarak zamanaşımına tabidir¹².

⁹ Zamanaşımı süresinin on yılla sınırlandırılması gerektiği konusunda benzer görüş için bkz. Affolter, s. 87.

¹⁰ Blumenstein, Ernst, Handbuch des Schweizerischen Schuldbetreibungsrecht, Bern 1911, s.503 ; Gürdoğan, s.25. Aciz belgesi alacağının, Kefillere, müşterek borçlulara ve borcu tekeffül edenler karşı zamanaşımına tabi olmasının sebebi, aciz belgesinin alacaklı ile bu kişiler arasındaki ilişkiyi değiştirmemesidir. Kaldı ki, alacak hakkında zamanaşımı işlememesine sebep olan düşünceler bu kişiler için sözkonusu değildir (Arık, s. 949). İİK'nun 143. maddesi aciz belgesine bağlanan borç yönünden borçluya karşı zamanaşımına tabi olmadığını öngördükten sonra borçlunun mirasçılarının mirası kabüllerinden itibaren bir sene içinde alacaklı hakkını aramamışsa zamanaşımı iddiasının ileri sürülebileceğini açıklamıştır. Konu bu hüküm açısından tetkik edildiğinde yasanın bu maddesinde müşterek borçlular, ve kefiller yönünden bir açıklık yoktur: Mirasçılar borçlunun halefi olduğundan, bu kaydın mevcudiyeti kefil veya müşterek borçluların zamanaşımı def'inde bulunamayacağı manasına alınmaz. 12 HD. 29.12.1975 gün ve 7976 E, 11364 K (ABD. 1976, S.4, s. 749-75

¹¹ Akyazan, Sıtkı, Borç Ödemeden Aciz Belgesi (Ansay Armağanı) Ankara 1964, s. 323.

¹² Affolter, s.89.

IV- Mirasçılara Karşı Zamanaşımı

1- Hükmün Anlamı ve Kapsamı

İİK'nun 143. maddesinin 6. fıkrasının 2. cümlesi, alacaklının, mirasçılardan mirası kabullerinden itibaren bir sene içinde hakkını aramaması halinde, mirasçılardan zamanaşımı iddia edebileceklerini düzenlemiştir. Bu hüküm, alacağın zamanaşımına tabi olmadığı hükmünün istisnası niteliğindedir. Yani, takip konusu alacak, borçlunun mirasçılara karşı zamanaşımına tabidir. Miras bırakanın borcundan müteselsilen (MK.582) sorumlu olan mirasçılar, mirası kabullerinden itibaren bir sene içerisinde alacaklı tarafından alacak aranmamışsa mirasçılar zamanaşımı def'inde bulunabilirler (İİK. m.143, f.6, c.2)¹³.

İİK. 143, f. 6, c.2'nin karşıt anlamından, mirasçılardan, mirası kabullerinden itibaren bir sene içerisinde alacaklı tarafından alacağın aranması durumunda zamanaşımı def'inde bulunma haklarının olmadığını çıkarabiliriz¹⁴. Fakat burada alacağın aranmasından ne anlaşılması gerektiğinin açıklığa kavuşturulması gerekir. Acaba alacağın herhangi bir şekilde ileri sürülmesi alacağı arama sayılır mı, -örneğin, sözlü olarak ileri sürme veya yazılı bir mektupla yada ihtarla- yoksa belirli bir şekilde yapılacak ileri sürme midir alacağın aranması. Bu konuyu, buradaki bir yıllık sürenin mahiyetini açıklığa kavuşturduktan sonra ele alacağız.

2- Mahiyeti

Kanundaki bu bir yıllık müddetin mahiyeti nedir? Bu müddet bir zamanaşımı süresi midir yoksa bir hak düşürücü süre midir? Zira, bu çok önemlidir. Bir örnek verecek olursak:

¹³ "İİK'nun 143. maddesine göre aciz belgesinde yazılı alacak, borçluya karşı zamanaşımına tabi değilse de, borçlunun mirasçılara aleyhine takipte, alacaklı mirası kabullerinden itibaren bir sene içerisinde hakkını aramamış ise, mirasçılardan zamanaşımı itirazında bulunma hakları doğacağına ve..." 12. HD. 28.10.1980 gün ve 5865 E , 7684 K (Uyar, Talih, İcra Hukukunda İhali ve İhalenin Bozulması, Manisa 1988, s. 1061).

¹⁴ Aciz belgesine bağlanmış alacak için alacaklının, borçlunun mirasını kabul eden mirasçılara hakkında mirası kabullerinden itibaren bir sene içerisinde takipte bulunması halinde mirasçılardan zamanaşımı def'inde bulunma hakları yoktur. Ancak, borçlunun mirasçılara, mirası kabullerinden itibaren bir sene içerisinde alacaklı hakkını aramamışsa, zamanaşımını iddia edebilirler (Uyar-İhale, s.1061 ve zikrettiği 12.HD. 3.12. 1981 gün ve 8081/9287).

A, B'nin borçlusudur ve elinde B'nin babası C'ye karşı düzenlenmiş bir aciz belgesi vardır. C öldükten sonra B mirası kabul etmiştir. A, C'nin ölümünden itibaren geçen bir yıllık süre içerisinde alacağını aramamıştır. Acaba aciz belgesindeki alacağını B'ye karşı olan borcu ile takas edebilecek midir? İşte, eğer bir yıllık süreyi hak düşürücü süre olarak kabul edersek takas mümkün olmaz. Yok eğer bu süreyi zamanaşımı süresi olarak kabul edersek takas mümkündür¹⁵.

Aynı şekilde, bu süre hak düşürücü süre olarak kabul edilirse, bu sürenin sonunda borç tamamen sona erer. Ancak, zamanaşımı süresi olarak kabul edilirse borç tamamen sona ermez, tabii borç halini alır. Borcun tabii borç halini alması sadece onun dava edilememesine sebep olur. Borçlu borcunu yanlışlıkla öderse onu geri alamaz.

Bir diğer fark da hakimin resen dikkate alıp almaması konusunda karşımıza çıkmaktadır. Hak düşürücü süre hakim tarafından re'sen dikkate alındığı halde zamanaşımı süresini hakim re'sen dikkate alamaz. Ancak def'i yoluyla ileri sürülebilir¹⁶.

Son olarak zamanaşımının borçlar kanununa (BK.; 132, 133) göre durması ve kesilmesi hak düşürücü süre için sözkonusu değildir¹⁷.

Tüm bu söylediklerimizden öncelikle şu sonuç ortaya çıkıyor; bir yıllık süre eğer zamanaşımı süresi olarak kabul edilirse alacaklının, hak düşürücü süre olarak kabul edilirse borçlunun yararına bir durum ortaya çıkıyor.

Bu bir yıllık müddetin mahiyeti yazarlar arasında da ihtilaf konusu olmuştur. Leeman'a göre¹⁸ bu süre hak düşürücü bir süredir. Yazara göre, burada hakkın kaybının belli bir süre içinde müsbet bir muamelenin yerine getirilmemesine bağlıdır, o yüzden, burada bir hak düşürücü süre sözkonusudur.

Ancak Leemann'ın bu düşüncesi pek kabul görmemiş ve doktrinde¹⁹ hemen hemen ittifakla bu sürenin bir zamanaşımı süresi

15 Arık, s.949 vd.

16 Geniş bilgi için bkz. Tutumlu, s. 10.

17 Affolter, s. 91.

18 Leemann, s. 63, 120.

19 Jager, C., Das Bundesgesetz betreffend Schuldbetreibung und Konkurs, Zürich 1911, Art. 149. N.9 ; Fritsche/Walder, Schuldbetreibung und Konkurs nach Schweizerischem Recht, Zürich 1984. s. 468 ; Üstündağ, s. 385 ; Blumenstein, s. 503 ; Favre, (nalen: Gürdoğan, s. 26) ; Kuru-İcra İflas, s. 1538 ; Ansat, S. ş., Hukuk İcra İflas Usulleri, İstanbul 1960, s. 174 ; Tutumlu, s. 12;

olduğu kabul edilmiştir. Biz de dotrinde hakim olan görüşe iştirak ediyoruz. Zira, Jaeger'in belirttiği gibi²⁰, İİK. m.53, MK. 546 ve 565 gereğince mirasçılardan miras reddi veya defter tutma hallerinde bu müddet tatile uğrayacaktır, oysa hak düşürücü sürede böyle bir tatil durumu yoktur.

Diğer taraftan, bu sürenin hakim tarafından resen dikkate alınmasını gerektirici hiçbir neden yoktur²¹. Aslında burada hükmün konuluş amacından hareketle de bu sürenin bir zamanaşımı süresi olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü, daha önce de ifade ettiğimiz üzere alacağın borçluya karşı zamanaşımına uğramaması kuralı alacaklıyı korumak için getirilmiştir. Eğer burada da alacaklıyı koruyacağız dersek - ki öyle diyoruz - o zaman bu süreyi zamanaşımı süresi olarak kabul etmek gerekecektir.

Yargıtay²² da buradaki sürenin bir hak düşürücü süre değil bir zamanaşımı süresi olduğu görüşündedir.

O halde, aleyhine aciz belgesi düzenlenmiş olan borçlunun mirasçıları, miras kabullerinden itibaren bir yıllık süre içerisinde alacaklının hakkını aramasına maruz kalmışlarsa bu alacağı ödemek zorundadırlar. Eğer bir yıldan sonra böyle bir duruma maruz kalmışlarsa o zaman asıl alacağın zamanaşımına uğradığı def'ini ileri sürüp sürmemelerine göre durum değişir. Eğer bu def'i'yi ileri sürmemişlerse gene alacağı ödemek zorundadırlar. Zira ortada bir borcun varlığı sözkonusudur.

Bu söylediklerimizi örneklerle izah edecek olursak:

A, borçlusu B aleyhine ilâma müstenid takip yapmış ve bu takip 1.1.1958 tarihinde verilen aciz belgesi ile neticelenmiştir. B. 1.1.1989 tarihinde ölmüştür. Mirasçılar üç ay içerisinde miras reddetmemişlerdir. A. 1.4.1989 tarihinden itibaren bir yıl içerisinde mirasçıları takip etmekle yükümlüdür. Kabul edelim ki A. bunu yapmamış ve 1.5.1990 tarihinde mirasçılara müracat etmiştir. Bu durumda aciz belgesinin verildiği 1.1.1958 tarihinden itibaren ilâma

²⁰ Jaeyger, Art. 149 N.9.

²¹ Gürdoğan, s. 26.

²² İYD. 8.11.1952 gün ve 399 E , 4631 K (TİK., 1953, S. 7, s.424). "...İİK'nun 143. maddesindeki(borçlunun mirasçıları, miras kabullerinden itibaren bir sene içinde alacaklı hakkını aramamış ise zamanaşımı iddia edebileceklerine) dair hüküm; genel hükümler dairesinde ileri sürülmesi gereken zamanaşımı iddiasının tetkikine yönelik olup, sözkonusu bir senelik süre hakdüşürücü süre olmayıp..." (Uyar-İhale, s. 1072).

bağlanmış alacakların tabi olduğu on yıllık zamanaşımı süresinin dolmuş bulunduğunu mirasçılar ileri sürebileceklerdir²³.

Buna karşılık B, aciz belgesinin verildiği tarihten faraza 15 yıl sonra vefat etmiş olsa, alacaklı kanunda yazılı bir yıllık süre içerisinde mirasçılara başvurduğu takdirde mirasçılar zamanaşımı def'inde bulunamayacaklardır. Buna karşın, alacaklı bir yıllık süre geçtikten sonra mirasçılara başvurmuş ve asıl alacağın zamanaşımı süresi henüz dolmamış ise mirasçılar zamanaşımı def'inde bulunamayacaklardır. Başka bir ifade ile, aciz belgesine konu teşkil etmiş olan alacak BK (veya tabi olduğu diğer kanun) hükümlerine göre henüz zamanaşımına uğramamışsa İİK m. 143, f.6'da öngörülen bir yıllık zamanaşımı süresi geçerli olmayacaktır. Diğer bir deyişle, aciz belgesi hamili alacaklı, borçlunun ölümü üzerine mirasçılarının mirası kabullerinden itibaren işlemeye başlayan bir yıllık süre geçtikten sonra mirasçılara başvurmuş ve fakat (aciz belgesinin verildiği tarihten itibaren) asıl alacağın tabi olduğu zamanaşımı süresi henüz dolmamışsa mirasçılar İİK.m. 143, f.6' ya dayanarak zamanaşımı savunmasında bulunamayacaktır²⁴.

Yargıtay'da bu görüştedir, Yargıtay 12. Hukuk Dairesi verdiği bir kararda bunu açıkça kabul etmiştir: " İİK. m. 143. maddesinin son fıkrasında aciz vesikası alınan borç, borçluya karşı zamanaşımına tabi olmadığı, ancak borçlunun mirasçıları nezdinde mirası kabullerinden bir sene içinde alacaklı hakkını aramamışsa mirasçılarının zamanaşımı def'ini ileri sürebilecekleri yazılır. Mirasçılar hakkında mirası kabullerinden itibaren bir sene içerisinde takip yapılmadığı cihetle mirasçılarının zamanaşımı def'inde bulunmaya hakları vardır. Bu arada uygulanacak zamanaşımı borcun tabi olduğu esasa ilişkin BK vs. kanunlarda gösterilen zamanaşımı süreleridir. Mirasçılar Medeni Kanununun 582. maddesi gereğince müteveffanın borcundan müteselsilen sorumlu bulduklarından ve ..."²⁵

²³ Bu konuda bkz. Gürdoğan, s.27; İİD. 29.12.1956 gün ve 6854 E 7279 K, 12.6.1952 gün ve 2844 E 2915 K, 14.4.1952 gün ve 1299 E 1447 K (Olgaç/Köymen, İçtihatlarla İcra İflas Kanunu, İstanbul 1965, s. 1026-1028).

²⁴ Luzern Üst Mahkemesinin 10 Ocak 1946 tarihli kararı (BİSchK 1949/2,s. 59);Uyar-İhale, s.1059; Öztekin, s. 91.

²⁵ Postacıoğlu- s. 541, N. 469; Öztekin, s. 81; 12. HD. 12.11.1976 T, 9880/11621 (İHD. 1978/9. s. 1157), aynı yönde İİD'nin eski tarihli bir kararı, (İD. 8.11.1952 T; 399/4631) için bkz. Üstündağ-İcra, s. 363 dp. 986; Ansay ise bu görüşü mesnetsiz bulmaktadır (Ansay, s. 174).

Alacaklı, aciz belgesini aldıktan sonra borçlu aleyhinde, onun vefatından önce takipte bulunmuşsa, yukarıda verdiğimiz örneklerde asıl alacağın zamanaşımı süresinin bu tarihten itibaren başlayacağını kabul etmek gerekir. Zira burada aslolan aciz belgesinin tarihi değil, son icra takip muamelesinin tarihidir. Ancak, yukarıda da belirttiğimiz gibi, alacaklı borçlunun vefatından itibaren bir yıllık süre içerisinde mirasçılardan hakkını dava veya icra yoluyla ararsa zamanaşımını kesmiş olur; bu kesilmeden itibaren işlemeye başlayacak olan süre, asıl alacağın tabi olduğu zamanaşımı süresi değil, İİK. m.143' teki zamanaşımı süresidir²⁶. Alacaklının borçlu aleyhine takip yaptığı sırada borçlunun vefat etmesi halinde, mirasçılara karşı bu alacak, borçlu miras bırakan hakkında başlatılan takipteki "son işlem tarihinden" itibaren işlemeye başlar. Bu tarih ile, takibin mirasçılar yöneltildiği tarih arasında asıl alacağın tabi olduğu zamanaşımının -örneğin; ilâmlı takiplerde on sene- geçip geçmediğinin araştırılması gerekir²⁷.

Buradaki bir yıllık zamanaşımı süresinin süre olarak son derece kısa olduğu kanaatindeyim. Alacaklının bu süreyi kaçırmaması muhtemeldir. Burada da BK.'daki genel zamanaşımı sürelerine (BK. m.60, 66) paralel olarak 1 ve 10 yıllık zamanaşımı sürelerinin uygulanması gerekir. Alacaklının, borçlunun ölümünü öğrendiği tarihten itibaren bir yıl ve her halükarda borçlunun ölümünden itibaren on yıl sonra alacağın zamanaşımına uğraması gerekir²⁸.

3- Aciz Belgesindeki Alacağın Mirasçıya Karşı İleri Sürülmesinin Kapsamı

İİK. m.143, f. 6' ya göre alacaklının, mirasçılardan mirası kabullerinden itibaren bir yıl içerisinde alacağını aramaması halinde mirasçılardan zamanaşımını ileri sürebileceklerini belirtmektedir.

²⁶ Gürdoğan, s.26; "... alacaklının takibi esas itibariyle ilâma istinat etmiş olmasından dolayı, asıl borçlu hakkında ölümünden evvel aciz belgesi alınması üzerine, ölüm tarihinden evvel bir takip yapılmış ise bu takibin son muamelesi tarihi ile mirasçı aleyhinde takibin yenilendiği tarih arasında ve şayet asıl borçlu aleyhine aciz belgesinden sonra takip yapılmamış ise aciz belgesi tarihinden itibaren aradan on sene geçip geçmediği araştırılarak varılacak sonuca göre bir kara verilmesi gerektiği halde..." İİD. 8.11. 1952 gün ve 399 E , 4631 K (Uyar-İhale, s.1072)

²⁷ Uyar-İhale, s. 1059.

²⁸ Sherrer, Werner, Die Verjaerung der Verlustschenforderungen gegenüber den Erben des Schuldners, (Zeitschrift für Schweizerisches Recht, 1936 s. 86. Bazı yazarlar bu sürenin 20 yıl olması gerektiği yönünde teklifte bulunmaktadır. Bkz. Fritsche/Walder, s.472.

Ancak, yukarıda belirttiğimiz gibi bu ileri sürmeden ne anlaşılması gerektiği konusu izaha muhtaçtır.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, ihtar, mektup veya sözlü ileri sürme maddedeki "alacağını arama" sayılmaz.

Daha önce belirttiğimiz üzere İİK. m. 143, f. 6' daki süre bir zamanaşımı süresidir. Dolayısıyla alacaklının zamanaşımını kesme yönündeki her fiili alacağı arama sayılır. BK. m.133' deki haller buna elverişli fiillerdir. Dolayısıyla, alacaklının mahkemeye veya hakeme müracat etmesi veya icra takibi yapması yada iflas masasına müdahale ile hakkını talep etmesi halinde hakkını aramış sayılır. BK. m. 133'e göre zamanaşımının kesilmesi halinde bir yıllık süre yeniden işlemeye başlar (BK.m.135). Keza BK. m. 136 daki durumlardan birinin varlığı halinde de bir yıllık süre yeniden işlemeye başlar. Zamanaşımın mirasçılardan birine karşı kesilmesi ile diğerlerine karşı da kesilmiş olur. Çünkü, mirasçılar murisin (borçlunun) borcundan müteselsilen sorumludurlar. Müteselsil borçlulardan birisi hakkında zamanaşımının kesilmesi ile diğerlerine karşı da kesilmiş olur (BK. m.134).

Alacaklının bir yıllık süre içerisinde belirttiğimiz şekilde alacağını aramaması halinde alacağı yine tamamen sona ermez, tabii borç olarak kalır. Mirasçı bu borcu her zaman yerine getirebilir. Ancak bu borç ifa edildikten sonra geri istenemez²⁹.

4- Sürenin Başlangıcı

İİK. 143. maddesinin 6. fıkrasının 2. cümlesi, sürenin başlangıcı için "mirasın kabulü" terimini kullanmıştır. Mirasın kabulü hususu medeni kanunun miras ile ilgili kısmında düzenlenmiştir.

Medeni kanunda mirasın kabulü sistemi mevcut olmadığından, MK. 539 gereğince mirasın intikali, MK. 517 gereğince murisin ölümü ile gerçekleşir. Külli halef ister kanuni mirasçı isterse mansup mirasçı olsun, prensip itibarıyla herhangi bir kabul beyanına ihtiyaç bırakmaksızın tereke üzerinde miras hakkını iktisap eder. Miras bırakanın, kabili intikal bütün hakları ve borçları ve zilyedliği hiçbir işleme ihtiyaç bulunmaksızın mirasçılara geçer³⁰.

Fakat mirasçı mirası reddetmek hakkına sahiptir (İİK. m.545). Aynı şekilde kanun mirasçılara mirası reddetme yerine resmi defter tutulmasını isteme ve deftere göre karar verme (İİK. m. 567) veya resmi tasfiye isteme (İİK. m. 572) imkanlarını da tanımıştır. Bu özel

²⁹ Scherrer, s. 108 vd.

³⁰ Oguzman, M. Kemal., Miras Hukuku İstanbul 1991, s. 328-329.

durumlarda da bir yıllık süre murisin ölümüyle başlar ancak bu durumların varlığı süresince alacak mirasçılara karşı ileri sürülemediği için süre talik edilmiş sayılmalıdır³¹.

V-. Mirasçının Mirasçısına Karşı Zamanaşımı

Konu ile ilgili açıklamalarımıza son vermeden önce, mirasçının mirasçısına karşı zamanaşımı hususuna da değinelim. En basit şekliyle ifade etmek gerekirse mirasçının murisin borçlarından sorumluluğu hiç bir değişikliğe uğramadan mirasçının mirasçısına intikal eder. Ancak mirasçının şahsi borçları bunun dışındadır. Mirasçının mirasçısının külli halef olarak bu sorumluluğunun doğabilmesi için muris ile mirasçısının ölümünün aynı anda gerçekleşmiş olması gerekir. Ancak, ölüm aynı zamanda olmasa bile bir yıllık süre daha dolmadan mirasçı ölürse mirasçının mirasçısı gene sorumlu tutulabilir³².

Bir yıllık süre dolmuş ve bu arada alacaklı ne ölen mirasçıya karşı ve nede müteselsil mirasçılara karşı zamanaşımını kesmemişse mirasçının mirasçısı sorumluluktan kurtulur. Bir yıllık süre devam ederken alacaklı mirasçıya karşı hakkını kullanmamışsa ve bu arada mirasçı ölmüşse mirasçının mirasçısına karşı bu bir yıllık süre kesilmeden devam eder. Keza alacaklının ölen mirasçıya veya müteselsil mirasçıya karşı zamanaşımını kesmesinden sonra mirasçı ölürse bir yıllık süre devam eder.

Son olarak şu hususu da belirtip bu konudaki açıklamalarıma son vermek istiyorum. Unutmamak gerekir ki, mirasçının mirasçısının da murisin mirasını reddetme veya defter tutulmasının yada resmi tasfiyeyi talep etme yetkisi vardır. Keza, bu yetkiyi kendi murisi yani ölen mirasçının mirası hakkında da haizdir.

31 Jaeger, Art. 149, N. 9; Üstündağ, s. 362 dp. 984, Oysa Öztekin, bu gibi özel durumlarda sürenin başlangıcı olarak, her özel duruma göre zamanaşımının başlangıcını sonraki bir tarihe bağlamaktadır (Öztekin, s. 79) ki, bu sayının üstündağın isabetle belirttikleri gibi böyle durumlarda sürenin başlangıcı çok belirsizlik arzedecek ve bu durumdan alacaklı zarar görecektir (Üstündağ, s. 362 dp. 984).

32 Scherrer, s. 116.